

**DOC DR SC. MED NERA ZIVLAK-RADULOVIĆ
SPECIJALISTA PSIHIJATRIJE
SUBSPECIJALISTA SUDSKE PSIHIJATRIJE**

SOCIJALNA INKLUZIJA

**PROJEKAT MENTALNOG ZDRAVLJA U BIH
2015 GODINA**

Inkluzija lica sa metalnim poremećajima

Socijalna inkluzija

- Inkluzija je normalna razvojna i socijalna kategorija koja se dešava tokom cijelog života.
- Bez inkluzije nema procesa socijalizacije.
- Inkluzija je uključivanje u ravnopravan odnos, u svijet jednakih mogućnosti izbora i svijet jednakih prava.
- Inkluzija je filozofija života za koji trebaju empatija, povjerenje i u kojoj se svakoj osobi daju jednake šanse poštujući individualnost svake osobe.

Socijalna inkluzija

- Inkuzijom rastu naši mentalni gabariti, šire se naši vidici, sazrevaju naše interpretacije svijeta i smisao značenja života.
- Bez inkluzije nema koncepta punog života u zajednici.

Socijalna inkluzija

- Inkluzija lica sa mentalnim poremećajima je kompleksan društveni proces i ne može se shvatiti jednostrano samo sa aspekta lica čiju inkluziju vršimo.
- U procesu inkluzije mora se promijeniti i pripremiti zajednica i svi u zajednici.
- Inkluzija je bazirana na urođenoj društvenosti čovjeka kao bića i urođenom dostojanstvu.

Socijalna inkluzija

- Suština inkluzije je uvijek ista.
- Razlika je u fokus grupama čiju inkluziju vršimo
- Najteža je inkluzija lica sa mentalnim poremećajima jer što je intenzitet stigme veći inkluzija je teža.
- Socijalna isključenost je puno više od nezaposlenosti i siromaštva jer osobe sa mentalnim poremećajima trebaju participirati u svim sferama života u kapacitetima koji su limitirani njihovim realnim mogućnostima.

Prava osoba sa mentalnim poremećajima

EL. BROJ: 011 261 11 11
www.mps.gov.rs

10. oktobar - Svetski dan mentalnog zdravlja

i ja imam pravo

Ministarstvo zdravlja
Republike Srbije

Ustavna komisija
Republike Srbije

Ustavni sud
Republike Srbije

Ustavni sud
Republike Srbije

Socijalna inkluzija

- Bitna karika u inkluziji je i stručna naučna komunikacija profesionalaca sa zajednicom tj sa svim značajnim faktorima u zajednici, svim autoritetima, potencijalnim poslodavcima .
- Htjeli to ili ne profesionalci su na neki način garant za predvidivo ponašanje lica sa mentalnim poremećajima.
- Profesionalci često analiziraju stavove zajednice prema licima sa mentalnim poremećajima a ne prave istraživanja o stavovima profesionalaca prema ovoj populaciji pacijenata.

Socijalna inkluzija

- Promjena stavova u odnosu na neki problem zahtjeva izlazak iz stereotipnog gledanja na problem
- Socijalna inkluzija se treba raditi uporedo sa destigmatizacijom, rušenjem stereotipa o neizlječivosti mentalnog poremećaja kao i stereotipa o kriminogenosti lica sa mentalnim poremećajima.
- Lice sa mentalnim poremećajem se može oporaviti samo u kontekstu odnosa sa drugima i to je bit inkluzije. To nije isto kao u somatskoj medicini.

„U mentalni život pojedinca uvijek je uključen drugi čovjek kao model, kao objekt ,kao onaj koji pruža pomoć, kao oponent“

Šta sprečava inkluziju u BiH

- Postkonfliktno društvo
- Velika ekonomska kriza
- Smanjen empatijski kapacitet građana uslijed kolektivne traume
- Opšte nepovjerenje, pokidane socijalne i emocionalne veze među ljudima .

Uloga profesionalaca u inkluziji

- ⦿ Moralna i stručna obaveza profesionalaca mentalnog zdravlja jeste da ne smiju dati političarima i ekonomistima sadašnje stanje kao argument protiv inkluzije
- ⦿ Inkluzija ne smije biti skupa niti smije biti samo ekonomska kategorija
- ⦿ Inkluzijom težimo povećati produktivnost kod lica sa mentalnim poremećajima i dati im ravnopravnost

Socijalna inkluzija

- Inkluzijom lica sa mentalnim poremećajima relativizujemo pojam normalnog i patološkog što otvara mogućnost nove percepcije i izazak iz starih stereotipa o mentalnom poremećaju kao kategoriji koja se ne može mjenjati.

Socijalna inkluzija

- Socijalna inkluzija lica sa mentalnim poremećajima treba da se sprovodi po istom modelu kako se vrši i socijalna inkluzija osoba sa teškim somatskim oboljenjima i drugim formama invaliditeta
- Za ovu vrstu socijalne inkuzije potrebno je kontinuirano raditi na promociji mentalnog zdravlja, prevenciji stigme i diskriminacije.

De/stigmatizacija

Destigmatizacija kao uvod u inkluziju

Metode destigmatizacije su sljedeće:

- Obrazovanje
- Protest protiv stigme i stereotipa prema mentalnom poremećaju
- Lični kontakt sa mentalnim poremećajem
- Persuazija namjenjena za mjenjanje emocionalne komponente stava

Gdje se radi socijalna inkluzija

- U porodici
- U zdravstvenom sektoru
- Krugu prijatelja
- Sa ličnog se prelazi na lokalni, nacionalni i internacionalni nivo.
- Potrebno je razvijati model mentalnog zdravlja u zajednici (deinstitucionalizacija)
- Nema socijalne inkluzije bez centara za mentalno zdravlje jer taj model manje stigmatizuje lica sa mentalnim poremećajima.

OTVORI UM,
OTVORI VRATA

OTVORI UM,
OTVORI VRATA

Socijalna inkluzija i fizičko zdravlje

- Socijalnom inkluzijom lica sa mentalnim poremećajem im omogućavamo i pomažemo u zaštiti njihovog fizičkog zdravlja.
- Nejednakost u brzini uspostavljanja dijagnoze i brige za fizičko zdravlje doprinosi tome da ta lica žive kraće od očekivanog života lica bez mentalnog poremećaja
- Postojanje mentalnog poremećaja i fizičke bolesti uvodi osobu u začarani krug što povećava rizik od nezaposlenosti, marginalizacije, nedovoljne zdravstvene brige i socijalnog uključivanja.

Aspekti socijalne inkluzija

- Treba ostvariti uvid u realno stanje na svim poljima, uraditi epidemiologiju mentalnih poremećaja
- Snimiti realno stanje u privredi i poljoprivredi i spektar potencijalnih radnih mjesta na kojima bi se mogla zaposliti lica sa mentalnim poremećajima, sagledati realno stanje u profesionalnom sektoru, centrima za mentalno zdravlje i centrima za socijalni rad kao i stanje u korisničkim udruženjima

Socijalna inkluzija kroz korisnička udruženja

- Udruženja korisnika trebaju biti centralna tačka oko koje se odvija proces socijalne inkluzije
- Uraditi procjene korisnika u smislu profesionalnih mogućnosti
- Običi potencijalne poslodavce koji bi im mogli dati zaposlenje , organizovati razne kurseve, prekvalifikacije i dokvalifikacije, napraviti plan svih mogućih oblika radnih mjesta koje bi poslodavci mogli ponuditi za zapošljavanje uz podršku, na otvorenom tržištu , u zaštićenim i poluzaštićenim uslovima rada, poslovima sa određenim brojem sati, nadnicama itd.
- Profesionalci bi nenametljivo, pažljivo, terapijski trebali biti uključeni u sve ove aktivnosti kao facilitatori .

Socijalna inkluzija kroz korisnička udruženja

- Treba biti spreman i na relaps, otkaze, nepredidive događaje koje nosi život i posao
Profesionalci trebaju biti dostupni licima sa mentalnim poremećajima, korisničkim udruženjima i poslodavcima.
- Potrebno je stalno mjeriti negativne efekte stigme ali i efekte socijalne inkluzije
- Treba raditi i na destigmatizaciji svih profesija i pojedinaca koji su svojim angažmanom sekundarno stigmatizovani

Socijalna inkluzija

MI NISMO
ANĐELI
ALI HAJDE
DA
BUDEMO
LJUDI

365 dana
za mentalno
zdravlje

Promocija inkluzije

- ⦿ Raditi promociju inkluzije uporedo sa promocijom mentalnog zdravlja.
- ⦿ Promocija mora biti stručna sa psihološke i marketinške strane
- ⦿ Tokom promocije osim profesionalaca moraju biti uključeni i korisnici usluga mentalnog zdravlja (najbolja forma destigmatizacije) potom komunikolozi, medijski radnici, ličnosti iz kulturnog, javnog i političkog život, volonteri, nevladine organizacije.

Promocija inkluzije

- Tokom promocije profesionalci trebaju uticati na mjenjanje stavova i percepcije o opasnosti lica sa mentalnim poremećajima.
- Mediji oblikuju stvarnosti i stavove naspram mnogih značajnih tema, pa profesionalci trebaju saradivati sa medijima na naučnoj interpretaciji mentalnih poremećaja.
- Građani moraju imati što više informacija i tačnih informacija o mentalnom poremećaju.

Promocija inkluzije

- Na javnim tribinama trebali bi se uključiti i korisnici usluga mentalnog zdravlja koji su u dobrim remisijama i javno progovoriti o poteškoćama kroz koje su prolazili i o teretu koji im je nanjela stigma
- Uključiti u promociju i članove porodice
- Angažovatiiskusne pravnike i advokate u penziji u neko tijelo na nivou entiteta ili država kao instituciju obdusmena za ove osobe.

Promocija inkluzije

365 dana za mentalno zdravlje

**KAMPANJA PROTIV
SOCIJALNE
ISKLJUČENOSTI
OSOBA SA MENTALNIM
TEŠKOĆAMA**

10. oktobar
Svetki dan
mentalnog zdravlja
Danas je uključujući svijet

Caritas **Ustav** **Ustav**

Organizirano od strane
www.365dana.mentalnozdravlje.org
i Ustav iz Beča
U okviru projekta "Inkluzivni svijet"

Promocija inkluzije

- ⦿ Na nivou države formirati udruženje za promociju socijalne inkluzije
- ⦿ Profesionalci trebaju ponuditi odgovore da se sa socijalnim isključenjem pojačava agresivnost zašto se iznose lažni razlozi da se opravda držanje lica sam mentalnim poremećajem na „sigurnoj udaljenosti.“

Promocija inkluzije

- Promocijom se pokazuje da korisnici usluga mentalnog zdravlja mogu biti „korisni ,odgovrni, da imaju empatiju i da mogu pomoće sebi i drugima .“
- Kroz promociju takođe treba upoznati lica sa mentalnim poremećajima i njihove porodice sa svim njihovim pravima koja su regulisana međunarodnim dokumentima i domaćim zakonima

Promocija inkluzije

Lica sa mentalnim poremećajima trebaju biti uključena u sljedeće aktivnosti.

- U vlastitu brigu i tretman
- Upravljanje korisničkim udruženjima
- Upravljanje politikom mentalnog zdravlja
- U antistigma kampanje i procese socijalne inkluzije
- Istraživačke radove u oblasti mentalnog zdravlja

Promocija inkluzije

- U promociji socijalne inkluzije važnu ulogu mogu imati i vjerski službenici jer mentalni poremećaj ima i duhovnu dimenziju
- Socijalna inkluzija treba biti kontinuirana

Promocija inkluzije

Humani saobraćaj

STRAŽI

DILIGANTSTVO

TRGA

ODREĐENA

INIL

BLIŽI ČOVEK

Zaključak

- Uz antistigma kampanju inkluzija se smatra najvećim socijalnim i moralnim izazovom u 21 vijeku.
- Mentalno zdravlje u zajednici je nova moralna teorija u pristupu licima sa mentalnim poremećajima kao i mentalnom poremećaju uopšte
- Antistigma i socijalna inkluzija trebaju ući i u školske programe, edukaciju prosvjetnih radnika, vjerskih službenika i psihologa.

Zaključak

- ◎ Nema idealnog rješenja za socijalnu inkluziju ali procesu trba pričti iskreno jer onaj koji vidi problem vidi i rješenje.

HVALA NA PAŽNJI

